

Võimalused rinnavähi mammograafilise sõeluuringu efektiivsuse suurendamiseks Eestis¹

Eestis toimuva rahvastikupõhise rinnavähi mammograafilise sõeluuringu kasutegurit ja kvaliteeti on viimastel aastatel käsitletud kolmes analüüsis: Rahvusvahelise Vähiuuringute Agentuuri (ingl *International Agency for Research on Cancer*, IARC) rahvusvahelises auditis [1] ning Tartu Ülikooli tervisetehnoloogiate hindamise 2013.a [2] ja 2016.a [3] raportites.

Toetudes teaduskirjandusele ja teiste riikide kogemusele on nimetatud analüüsides kolmanda autorid alljärgnevalt toonud välja peamised parendusvõimalused, et Eestis toimuva rinnavähi mammograafilise sõeluuringu organisatsiooni ja kvaliteedijuhtimise osas saaks täies mahus rakendatud rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtted.

1. Sõeluuringuprogrammide edukuse tagab sõeluuringu keskne juhtimine vastava institutsiooni kaudu, mille ülesanneteks on sõeluuringu eesmärkide püstitamine, programmis osalevate raviasutuste koostöö tagamine, andmete kogumine ja analüüsimine programmi tulemuslikkuse hindamiseks ning programmi erinevatele lülidele kehtestatud kvaliteedinõuete kontrollimine ja kvaliteediarendus.
2. Sotsiaalministeeriumi määrustega tuleb kehtestada igale Eestis toimuvast kolmest sõeluuringust (rinnavähi, emakakaelavähi ja kolorektaalvähi sõeluuringud) kohane organisatsioon, mis reguleeriks piisava detailsusega sõeluuringu riikliku planeerimise, juhtimise, monitooringu ja järelevalve ning kõigi sõeluuringus osalevate (ravi)asutuste ülesanded ja vastutuse koos rahaliste vahendite määramisega nende ülesannete täitmiseks.
3. Määrata Eestis toimuvatele sõeluuringutele juhtasutuseks Tervise Arengu Instituut, kuhu kuulub ka sõeluuringute register. Sõeluuringute juhtasutusele tuleb anda vastutus, vahendid ja instrumendid rinnavähi mammograafilise sõeluuringu korraldamiseks alates naiste kutsumisest kuni sõeluuringu tulemuslikkuse hindamiseni vähiregistri andmetel.
4. Laiendada rinnavähi mammograafilise sõeluuringu sihtrühma (2016. aastal 50–60-aastased naised) 69. eluaastani ja teha seda vastavalt 2013. aasta raportis (lk 63) esitatud ajakavale sammhaaval, et 62-aastased naised kutsutaks sõeluuringusse 64-aastaselt ja edaspidi sama regulaarselt.
5. Ravikindlustuseta naistele teha sõeluuring kättesaadavaks ja rahastada riigieelarvest neile tehtud mammograafia ja sellest tulenevad jätku-uuringud.
6. Sõeluuringu rahastamine (ja korraldus) on vaja ümber korraldada teenusepõhisest ja lepingumahtudega killustatud mudelist patsiendikeskseks, kus igale sõeluuringusse kutsutud naisele tagatakse sõeluuringuga kaasnevate tervisemurede kiire lahendamise.

¹ Võimalused rinnavähi mammograafilise sõeluuringu efektiivsuse suurendamiseks Eestis põhinevad kolme viidatud analüüsi tulemustel ja soovitudel ning selle on koostanud kolmanda raporti autorid.

7. Sõeluuringu kõigi tegevuste rahastamine tuleb koondada samasse juhtasutusse ning sõeluuringu eelarve moodustada Eesti Haigekassa ja Sotsiaalministeeriumi eraldistest. Ravikindlustuse eelarvest peaks rahastama ainult kindlustatud naistele tehtavad mammograafiad ja jätku-uuringud. Ülejäänud sõeluuringuga seotud kulud alates teavitamisest ja kvaliteediarendusest kuni ravikindlustuseta naistele tehtud mammograafiate ja jätku-uuringuteni peaks katma riigieelarvest sarnaselt teistele ennetavatele ja rahva tervise kaitsele suunatud riiklikele meetmetele.

8. Mammograafia ja sellega seotud jätku-uuringute tegemine peab olema muudetud ravikindlustuse jaoks avatud kohustuseks, st et kuigi vastavate teenuste orienteeruvad mahud on mõistlik lepingutesse kirjutada, peavad ennetavate tegevuste eelarved olema paindlikud ega tohi takistada sihtrühma ligipääsu uuringutele ega ravile.

9. Mammograafiliste uuringute kvaliteedi tõstmiseks tuleb käivitada (ja rahastada) ülesvõtteid tegevate radioloogiatehnikute ja mammogramme hindavate radioloogide sõeluuringuspetsiifilisi koolitusi, sh kollegiaalne hindamine (ingl *peer-review*).

10. Vajalik on käivitada rahvusvaheline koostöö mammograafilise diagnostika kvaliteedikontrolli osas ja osaleda rahvusvahelises akrediteerimisprogrammis.

11. Kõik sõeluuringus osalevad raviasutused peavad panustama ühtsesse pildipanka, et sõeluuringu käigus tehtud ülesvõtted oleksid kõigile asutustele võrdselt kättesaadavad.

12. Sõeluuringute registris tuleb luua seosed kõigist mammograafilistest uuringutest – nii sõeluuringute käigus toimunud kui ka naise pöördumisel ja arstide initsiatiivil teostatud uuringutest – ja nende uuringute tulemustest, et selekteerida suurema riskiga naised, kellele pöörata eritählepanu ja välistada juba uuringul käinud naiste kutsumine sõeluuringusse.

13. Naiste osalemisest rinnavähi sõeluuringus tuleb anda sõeluuringute registril kaudu regulaarset tagasisidet perearstidele nende nimistus leitud vähijuhtude kohta, samuti sõeluuringule kutsutud, kuid selles mitte osalenud naiste, ning sõeluuringus osalenud ja normaalse leiuga naiste kohta, et perearstil oleks võimalus personaalselt motiveerida naisi sõeluuringus osalema.

14. Kogu sõeluuringusse puutuv informatsioon tuleb koguda proaktiivselt sõeluuringute registrisse, kusjuures kehtestada tuleb riiklikud standardid, protsessid ja rahalised motivaatorid kõikse ja kvaliteetse andmehõive tagamiseks.

Järgneval joonisel on organogramm rinnavähi sõeluuringu võimalikust korraldusest Eestis, mis on koostatud vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud headele tavadele sõeluuringute läbiviimisel.

=====

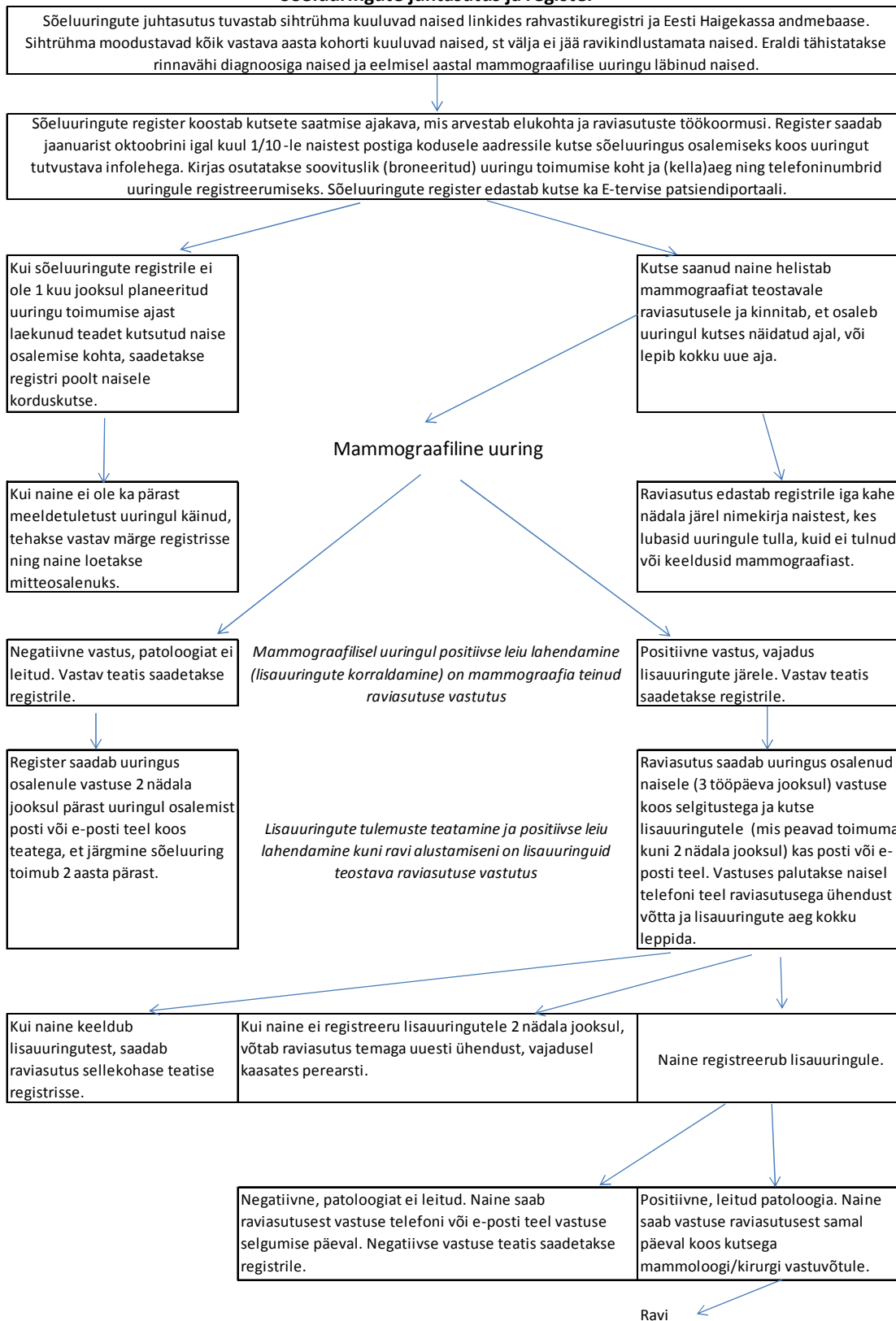
Allikad

[1] Suonio E, Dean P. Estonian breast cancer screening programme pre-conditions and current status report of a pre-audit assessment on 28-29 December 2010 and 9-11 May 2011. IARC 2012.

[2] Võrno T, Kuusemäe K, Valvere V, Padrik P, Ulp S, Pisarev H, Zegulova A, Puusepp M, Lippus H, Kiivet RA. Mammograafia rinnavähi sõeluuringus. Tartu Ülikooli tervishoiu instituut TTH05; 2013.

[3] Kiisk E, Petersen M, Kuusemäe K, Padrik P, Kiivet RA. Rinnavähi mammograafiline sõeluuring. Tartu Ülikooli tervishoiu toimetised TTH22; 2016.

Sõeluuringute juhtasutus ja register

Joonis. Rinnavähi sõeluuringu korraldus vastavalt rahvusvahelistele headele tavadele